

TÜRKÇEDE İLE SÖZCÜĞÜ VE BU SÖZCÜĞÜN -(y)LA BİÇİMİ ÜZERİNE

ON THE WORD İLE IN TURKISH AND ITS -(y)LA FORM

Özlem ERDOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı,
oerdogan@cumhuriyet.edu.tr

Makale Bilgisi

Türü: Araştırma makalesi
Gönderildiği tarih: 5 Şubat 2024
Kabul edildiği tarih: 21 Mart 2024
Yayınlanma tarihi: 25 Haziran 2024

Article Info

Type: Research article
Date submitted: 5 February 2024
Date accepted: 21 March 2024
Date published: 25 June 2024

Anahtar Sözcükler

Türkçede ile Sözcüğü; Çekim Edatı;
Bağlama Edatı; İsim Durumu
Kategorisi; Dizim; Dizi

Keywords

The Word "ile" in Turkish;
Preposition; Conjunction; Noun Case
Category; Syntagm; Paradigm

DOI

10.33171/dtcjournal.2024.64.1.3

Öz

Türkçede ile sözcüğü, sözcük türü bakımından ya çekim edatı -edat- ya da bağlama edatı -bağlaç- kullanımlarıyla karşımıza çıkar. Çekim edatı olması durumunda [araba / ile] gibi [isim / edat] yapısında edat öbekleri meydana getirir. Bağlama edatı işlevinde olması durumunda ise söz gelimi [yaz / ile / kış] gibi [isim / bağlaç / isim] yapısında bir bağlama öbeği oluşturur. Aynı örnekler, "arabayla" veya "yazla kış" şeklinde de ifade edilebilir ve işte bu durumda kimi kaynaklarda "ek"; kimi kaynaklarda ise "edat" olarak tanımlanan -(y)LA biçimi karşımıza çıkar. Buna göre söz konusu biçim, "ek" tanımlamasının yapıldığı kaynaklarda "vasita, beraberlik vb. ifade eden bir durum eki" olarak; "edat" tanımlamasının yapıldığı kaynaklarda ise "ön ünlüsünü yitirerek önceki sözcüğe bitişik yazılan ile edatı" olarak açıklanır. Bu iki farklı tanımlamaya bağlı olarak sözdizimsel değerlendirmeler de değişebilmektedir. Böylece, -(y)LA'nın gramer kategorisinin ne olduğu konusunda örneklerin gerek biçimsel gerekse sözdizimsel açıdan bir bütünlük içinde değerlendirilmesini belli ölçüde güçleştiren bir belirsizlik ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, ile sözcüğü ve bu sözcüğün -(y)LA'ya dönüşmüş biçimiyle ilgili Türkçe gramerlerde farklı bakış açıları doğrultusunda farklı şekillerde değerlendirilen aynı tip örneklere dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda, öne çıkan biçimsel ve sözdizimsel yorumlar karşılaştırılmış ve söz konusu örneklerin değerlendirilmesinde esas alınabilecek yaklaşım, isim durumu kategorisi ile dilin dizim ve dizi boyutundaki denklikler sorgulanarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Abstract

In Turkish, the word "ile" appears as either a preposition or a conjunction depending on its word type. If it is a preposition, prepositional phrases occur in the [noun/preposition] structure, such as [araba / ile]. If it is a conjunction, a conjunction phrase is formed in the [noun / conjunction / noun] structure, such as [yaz / ile / kış]. The same examples can also be expressed as "arabayla" or "yazla kış". In this case, we encounter the form -(y)LA, which is defined as "suffix" in some sources and "preposition" in others. In the sources that describe it as a suffix, this form is a case suffix that expresses the assent, conjunction, etc. In the sources that describe it as a preposition, it is the preposition of "ile" written adjacent to the previous word by losing its front vowel. Depending on these two different definitions, syntactic evaluations also vary. Thus, we encounter an uncertainty about what the grammatical category of -(y)LA is, which makes it difficult to evaluate the examples in their entirety, both morphologically and syntactically. In this study, it is aimed to draw attention to the same type of examples that are evaluated in different ways according to different perspectives in Turkish grammars regarding the word "ile" and its form transformed into -(y)LA. In this context, morphological and syntactic comments were compared. The approach that can be taken as a basis for evaluating these examples has been tried to be determined by questioning the noun case category and the equivalences in the syntagm and paradigm dimensions of the language.

Giriş

Türkçe gramerlerde bazı biçimbirim veya yapılarla ilgili zaman zaman farklı adlandırma ve tanımlamalarla karşılaşmak mümkündür. Bu durum, aynı tip örneklerin farklı şekillerde değerlendirilmesine neden olmakta ve buna bağlı olarak da Türkçenin gramerini anlama ve anlatma süreçlerinde birtakım güçlük ve belirsizlikler, ortaya çıkabilmektedir. Bundan dolayı, üzerinde ihtilaf bulunan gramer konularının belirlenmesi, bu konularla ilgili ortaya konmuş görüşlerin karşılaştırmalı olarak bir araya getirilmesi ve sorunun çözümünde esas alınabilecek ölçütlerin tartışılması, Türkçenin dizgesini ve işleyişini en iyi şekilde tanımlayan gramerlerin ortaya konmasına katkı sunmak veya en azından mevcut gramer sorunlarına dikkat çekmek bakımından önem taşımaktadır. Bu bağlamda, ele alınabilecek konulardan biri de *ile* sözcüğünün *-(y)LA* şeklini aldığı örneklerin nasıl değerlendirileceği meselesidir.

1. TÜRKÇEDE İLE > -(y)LA BİÇİMBİRİMİ

Türkçede *ile* sözcüğünün çekim edatı ve bağlama edatı olmak üzere iki işlevi vardır. Buna göre, “*araba ile*” gibi bir örnekte çekim edatı; “*yaz ile kış*” gibi bir örnekte ise bağlama edatıdır. *ile*’nin bu iki işlevi, tüm ilgili kaynaklarda karşımıza çıkabilecek genel bir bilgidir. Bununla birlikte, söz konusu örneklerin -bilindiği üzere- “*arabayla*” veya “*yazla kış*” şeklinde ifade edilmesi de mümkündür ve işte bu durumda ortaya çıkan *-(y)LA* biçimiyle ilgili ortaya konan değerlendirmeler, kaynaktan kaynağa değişkenlik gösterebilmektedir.

En yaygın değerlendirme, söz konusu *-(y)LA* biçiminin “vasıta durumu eki” olduğu yönündedir. Buran (1996, s. 235), Gülseren (2000, s. 131), Korkmaz (2007b, s. 317-324), Gülsevin (2011, s. 59), Vural ve Böler (2011, s. 163-164), Balyemez (2018, s. 83) ve İlhan (2019, s. 153) gibi pek çok araştırmacı, “vasıta durumu eki” veya “vasıta hâli eki” şeklinde bu adlandırmayı benimsemiştir. Bunun dışında, Banguoğlu (1974, s. 329-330) “kimle hali”; Ergin (1962, s. 225-226) “instrumental eki”; Gemalmaz (1995, s. 289) “bağlama hâli”; Topaloğlu (1989, s. 81) ve Karaağaç (2013, s. 344) “araç durumu eki”; Günay (2003, s. 109) “beraberlik hâli”; Boz (2012, s. 18) ve Alan (2022, s. 27) “birliktelik durumu” şeklinde benzer veya yakın adlandırmalara yer vermişlerdir.

Konuyla ilgili olarak Korkmaz (2007b, s. 318) ve daha pek çok araştırmacı, vasıta ekinin eskiden *-(l)n* olduğunu, bugün pek kullanılmayan bu ekin sadece *yazın*, *kışın* vb. birkaç sözcükte görüldüğünü, bu ekin kullanımını yitirmesiyle *ile* edatının

-(y)LA şeklinde ekleşerek onun yerini aldığını dile getirmişlerdir. Bu hususla ilgili mevcut açıklamalar, şu şekildedir:

Bu durum, Eski Türkçede +In /+Un ekiyle karşılanırdı. Ancak, +In /+Un eki zamanla canlı kullanımını yitirip *yazın, kışın, güzün, gücün* “zorlukla”, *ansızın, için için, ilkin* örneklerinde görüldüğü gibi kalıplaşmış zarflar oluşturduğundan, yerini *ile* edatına bırakmıştır. İşte burada vasıta durumu eki olarak ele aldığımız +(y)LA eki, bu *ile* edatının ekleşmesinden oluşmuştur (Korkmaz, 2007b, s. 318).

Bu görüşteki kimi araştırmacılar, -(y)LA'nın “ekleşmiş olsa da aslında edat olduğunu”, kimi araştırmacılar da “aslında edat olsa da artık ekleşmiş olduğunu” vurgulamışlardır. Söz gelimi, Ergin “edat” yönünü öne çıkaran şu değerlendirmelere yer vermiştir:

Hülâsa *ile* edatı bir taraftan *-la, -le* şekline girerek instrumental eki yerini tutarken bir taraftan da edatlığını muhafaza etmekte ve muhafazaya devam edeceği anlaşılmaktadır. Onun için *-la, -le'ye* hiç değilse şimdilik instrumental eki adı verilmemeli ve instrumental vazifesi gören *ile* edatının ekleşmiş şekilleri olarak bakılmalıdır (Ergin, 1998, s. 238).

Korkmaz ise “ek” niteliğine dikkat çeken şu açıklamalarda bulunmuştur:

+LA eki, *ile* edatının ekleşmesinden oluşmuş bir ek olsa da, ekleşme sırasında, eklendiği kelimenin dil benzeşmesine uymakla ekleşmenin biçim şartını yerine getirmiştir. İşlev bakımından da Eski Türkçedeki *-In/+Un* vasıta durumu ekinin işlevlerini tümüyle üzerine almış bulunmaktadır. “vasıta” ve “birliktelik” işlevini de bir ek olarak sürdürdüğünden elbette bir çekim eki niteliğindedir. Onun *ile* edatıyla olan kısmî bağlantısı bu gerçeği değiştirmez (Korkmaz, 2007b, s. 318).

Bu ve benzeri değerlendirmeler ise *ile* edatının -(y)LA şeklinde ekleşme eğiliminde olduğu görüşü benimsenmiş olsa bile bu biçimin tam bir ek hüviyeti kazanıp kazanmadığı konusunda birtakım yorum farklarının da olduğu izlenimini uyandırmaktadır.

Konuyla ilgili verilen örneklerle bakıldığında daha çok “*arabayla*” örneğinde olduğu gibi *ile*'nin çekim edatı işlevini yansıtan örneklerin ele alındığı görülür. Bu doğrultuda, birçok kaynakta -(y)LA'nın söz konusu örneklerde gösterebileceği araç, birliktelik veya beraberlik gibi çeşitli işlevlerden söz edilmiştir. Diğer taraftan, “*yazla kış*” gibi *ile*'nin bağlama edatı işlevini yansıtan örnekler biraz daha geri planda kalmış görünmektedir. Bu tip örneklerle ilgili değerlendirmelere çok yaygın olmamakla

birlikte vasıta durumu ekinin işlevleriyle ilgili açıklamalar arasında kısaca rastlanabilir. Örneğin, Korkmaz (2007b, s. 321) bu örneklerdeki *-(y)LA*'yı da yine vasıta durumu eki olarak değerlendirmiştir. Öner (2012, s. 709) de bu konuda kökenleri farklı olsa da “*geceyle gündüz*” ve “*Arabayla gitti.*” biçimindeki yapılarda isim durumundan söz edilecekse iki ayrı terim yerine tek bir terimin tercih edilmesinin daha doğru olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte, “vasıta durumu” veya “birliktelik durumu” gibi terimlerden hangisi tercih edilmiş olursa olsun, kaynakların büyük bir çoğunluğunda söz konusu nitelikteki örneklere genellikle hiç değinilmemiş olduğu da belirtilmelidir. Yani, bu tip örneklerde *-(y)LA*'nın yine vasıta durumu eki mi olduğu veya hangi ek olduğu soruları aslında büyük çoğunlukla cevapsız kalmıştır.

Bunun yanında, *-(y)LA* biçiminin isim durumu ekleri arasında gösterilmesi de aslında hemen her kaynakta karşımıza çıkan bir durum değildir. Deny (2012, s. 74-175), Bilgegil (1964, s. 175), Gencan (1975, s. 146), Ediskun (1996, s. 110), Koç (1990, s. 52), Vardar (2002, s. 84), Bilgin (2002, s. 165-166), Demir ve Yılmaz (2003, s. 184-185), Atabay, Özel ve Kutluk (2003, s. 35), Gülensoy (2010, s. 545) ve Delice (2019, s. 60) gibi kimi araştırmacılar da durum ekleri arasında böyle bir eke yer vermemişlerdir. Bu araştırmacılardan Deny (2012, s. 533), *-(y)LA*'yı *ile* edatının kısaltılmış biçimi olarak değerlendirmiş ve “*ile edatı ya böyle bütün hâliyle ya da kısaltılmış hâliyle kullanılabilir.*” şeklinde bir açıklamaya yer vermiştir. Ayrıca, kısaltılması durumunda *ile*'nin *i*sinin düştüğünü ve üst tarafındaki hecenin uyuma girerek *+la*, *+le* şeklinde söylendiğini ifade etmiş ve buna bağlı diğer yazım ve ses özelliklerinden ayrıntılı bir şekilde bahsetmiştir. Gencan (1966, s. 71), *ile*'nin ayrı veya bitişik yazılabileceğini belirtmiş; bitişik yazılması durumunda önceki sözcük ünsüzle bitiyorsa *i* sesinin düştüğünü ve *le* hecesinin de bir “ek gibi” uyuma girdiğini; önceki sözcüğün ünlüyle bitmesi durumunda ise *i* sesinin *y* olduğunu ve *le* hecesinin de ünlü uyumuna göre değiştiğini dile getirmiştir. Ediskun (1996, s. 84-85), benzer şekilde *ile* edatının *-(y)LA* biçimini almasını bir yazım özelliği ve ses olayı olarak değerlendirmiştir. Delice (2019, s. 57) ise *-(y)LA*'nın bir ek değil; *ile* edatının kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılmış şekli olduğunu vurgulamış ve bu konuda, şu açıklamaları dile getirmiştir:

Vasıta *[-(y)LA]* ekini almış bir biçimbirim, aslında bir ek bile almış değildir; çünkü, bu, bir ek değil ‘*ile*’ edatının kendinden önceki kelime ile bitişik söylenebilme ve yazılabilme özelliğinden dolayı kendinden önceki isimle bitişik söylenen ve yazılan şeklidir. Yani, bu hâliyle de

bir edattır. İsimle bir ek değil; bir kelime olarak birleşmiş olur. Yani, durum ekleriyle aynı düzlemde bile değildir (Delice, 2019, s. 57).

Bu açıklamalarının devamında örnekleri sözdizimsel açıdan değerlendiren Delice (2019, s. 57), [*araba / ile*] yapısı nasıl bir edat öbeği ise [*araba/yla*] şeklinin de bir edat öbeği olduğunu belirtmiştir.

Bu noktada, benzer örneklerin sözdizimi kaynaklarında nasıl ele alındığına da değinmek gerekirse ilk olarak *ile*'nin çekim edatı işlevinde olduğu "*araba ile*" gibi örneklerin edat öbeği; bağlama edatı işlevinde olduğu "*yaz ile kış*" gibi örneklerin de bağlama öbeği olarak değerlendirildiği ifade edilebilir. *ile*'nin *-(y)LA* şeklini aldığı örneklerde ise durum yine değişkenlik gösterebilmektedir. Bu konuda Karahan (2006, s. 62-65, 66) "*yazla kış*" gibi örnekleri "*Bağlama Grupları*" başlığı altında ele alarak bu yapının *-(y)LA* bağlama ekini taşıdığını ve iki unsurlu bir yapı olduğunu belirtmiş; "*arabayla*" tipindeki örneklere ise "Edat Grupları" başlığı altında yer vermemiştir. Özkan, Toker ve Aşçı (2016, s. 95-103) herhangi bir açıklama yapmamış olmakla birlikte söz konusu nitelikteki örneklere yer verip vermeme konusunda Karahan'la aynı yolu izlemişlerdir. Özmen (2013, s. 84-85, 105) "*yazla kış*" gibi örneklere "Bağlama Grubu" başlığı altında değinmemiş; "*arabayla*" tipindeki örneklere ise "*İle edatı, isim ve isimlerin üzerine +la/+le şeklinde gelerek, +n araç durumu eki yerine de kullanılabilmektedir.*" açıklamasıyla birlikte "Edat Grubu" başlığı altında yer vermiştir. Aktan (2009, s. 38, 59), Böler (2019, s. 102, 112), Özkan ve Sevinçli (2011, s. 62, 103) herhangi bir açıklamaya yer vermemekle birlikte "*yazla kış*" gibi örnekleri "Bağlama Grubu"; "*arabayla*" tipindeki örnekleri de "Edat Grubu" başlığı altında göstermişlerdir.

Tüm bu değerlendirmeler doğrultusunda *ile* edatının *-(y)LA* biçimini alması konusunda karşımıza çıkan genel tablo şöyle özetlenebilir:

1. Çoğunlukla *ile*'nin çekim edatı işlevini yansıtan "*arabayla*" gibi örneklerdeki *-(y)LA* biçimi üzerinde durulmuş ve "vasıta durumu eki" gibi adlandırmalarla da bu tip örneklerdeki *-(y)LA* kastedilmiştir. *ile*'nin bağlama edatı işlevini yansıtan "*yazla kış*" gibi örneklerde görülen *-(y)LA* biçimine ise ya genellikle değinilmemiş ya da söz konusu biçim, bu işleviyle de yine vasıta durumu eki olarak değerlendirilmiştir. Bu noktada, *-(y)LA* 'yı yalnızca veya öncelikli olarak çekim edatı işlevli örnekler çerçevesinde değerlendirmek, bağlama işlevindeki örneklerin açıkta kalmasına neden olmaktadır. Tüm örnekleri vasıta durumu eki olarak ele almak ise gerek gösterdiği işlev gerekse ortaya çıkardığı yapı açısından birbirinden çok ayrı iki grup örneğin aynı başlık altında toplanması sonucunu beraberinde getirmektedir. Yani, bu durumda

da *ile* sözcüğü “*Araba ile gittim.*” örneğinde çekim edatı; “*yaz ile kış*” örneğinde bağlama edatı olurken *-(y)LA* biçimi, hem “*Arabayla gittim.*” örneğinde hem de “*yazla kış*” örneğinde vasıta durumu eki olarak adlandırılmış olmaktadır.

2. Konuyla ilgili “vasıta durumu eki” tanımlamasından tamamen farklı bir yaklaşım daha bulunmaktadır. Buna göre *ile* edatı, kendinden önceki sözcüğe bitişik olarak da yazılabilmektedir ve bitişik yazılması durumunda *-(y)LA* biçimini almaktadır. Bu biçim, bir ekleşmeyi değil; bir yazım özelliğini ve bir ses olayını ifade etmektedir. Bundan dolayı söz konusu biçim gerek işlev gerekse oluşturduğu yapılar açısından *ile* sözcüğü ile aynı düzeydedir.

3. Sözdizimsel açıdan “*araba ile*” örneğinin edat öbeği olarak ele alınmasına karşılık “*arabayla*” örneğinin edat öbeği olarak değerlendirilmesi konusunda bir belirsizlik dikkat çekmektedir. Bu tip örnekler, sözdizimi kaynaklarında çoğu zaman bir açıklama yapılmaksızın edat öbeği örnekleri arasına dâhil edilmiş veya edilmemiştir. Dâhil edilip edilmemesi de *-(y)LA*’nın vasıta eki olarak mı yoksa *ile* edatının bitişik yazılan şekli olarak mı değerlendirildiğine bağlıdır. Aksi hâlde, *-(y)LA*’yı söz gelimi vasıta eki olarak ele alırken “*arabayla*” örneğini edat öbekleri arasında göstermek de “sözcük öbeği” kavramıyla uyuşmayan bir durumu ifade etmektedir.

4. *ile*’nin bağlama edatı işlevini yansıtan “*yazla kış*” gibi örnekler sözdizimi kaynaklarında büyük çoğunlukla bağlama öbekleri arasında gösterilmiştir. Bununla birlikte, “*yaz ile kış*” örneğinin [*isim / bağlaç / isim*] şeklinde üç unsurdan oluşmasına karşılık “*yazla kış*” örneğinin kaç unsurlu olduğu sorusuna verilebilecek cevaplar da yine *-(y)LA*’nın nasıl değerlendirildiğine bağlıdır.

Buna göre, bir taraftan *-(y)LA*’nın vasıta durumu eki olduğu yönünde bir kabul her ne kadar yaygınlık kazanmış olsa da diğer taraftan bu biçimin *ile* edatıyla olan bağlantısını göz ardı etmenin de mümkün olmayışı, bu konuda kaynaklar arasında ve hatta, kimi zaman aynı kaynak içinde beliren bir ikilemi beraberinde getirmiş gibi görünmektedir. Temel olarak *-(y)LA*’nın artık bir ek mi yoksa hâlâ bir edat mı olduğu sorusuna dayanan bu ikilem, tüm örnekleri gerek biçimsel gerekse sözdizimsel açıdan bir bütünlük içinde açıklayabilmeyi belli ölçüde güçleştirmektedir. Bu güçlüğü ortadan kaldırmak ise söz konusu meselenin her iki açıdan gözden geçirilmesiyle mümkün olabilir.

Bu bağlamda, ilk olarak *-(y)LA*’nın bir çeşit “durum eki” olup olmadığını anlamak için kanaatimizce “isim durumu” kategorisindeki eklerin ortak özellikleri sorgulanmalıdır. Söz konusu kategorinin ne olduğu ve hangi eklerin bu kategoriye

girebileceği konusu, Türkçenin sınırları çizilememiş gramer meselelerinden biridir. Bu konuda isim durumu ekleriyle ilgili çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte “isim durumu” kategorisini tanımlamaya yönelik çalışmaların oldukça sınırlı olduğu ifade edilebilir. Bu çalışmalardan birini ortaya koyan Buran (1996, s. 14-23) oldukça detaylı bir literatür taramasına yer verdikten sonra Türkçedeki durum eklerinin sayısı ve terminolojisi konusunda bir görüş birliği olmadığına dair şu kanaatini dile getirmiştir:

Görülüyor ki, Türk dilinin pek çok meselesi gibi isim hâlleri ve hâl ekleri konusunda da birlik sağlanmış değildir. Hâllerin sayısı ve terminolojisinde bile henüz bir birlik yoktur. (...) Eski Türkçeden günümüze kadar, gerek tarihi ve gerekse yaşayan şive ve ağızlar üzerinde yapılan çalışmaların çoğunda hâl eklerinin sayısı ve terminolojisi farklıdır. Bu konuda Türk türkologlar arasında birlik bulunmadığı gibi, Türk dili üzerinde çalışan yabancılar arasında da birlik yoktur. Dolayısıyla üzerinde ittifak edilecek noktaların belirlenmesi gerekir (Buran, 1996, s. 18).

Ardından, isim durum eklerinin kaynaklarda en az beş, en fazla on dört olarak verildiğini belirten Buran (1996, s. 18, 20), bunlardan üzerinde en çok yoğunlaşılacak dokuz durumu şu şekilde sıralamıştır: Yalın hâl, tamlama hâli, belirtme hâli, yönelme hâli, bulunma hâli, çıkma hâli, vasıta hâli, eşitlik hâli, yön gösterme hâli.

Önler (2012, s. 706) bu sayının dokuz, ona kadar çıkmasının durum kategorisiyle ilgili birtakım belirsizliklerden kaynaklandığını belirtmiş ve bu kategorinin ne olduğu meselesini ele almıştır. Bu bağlamda, isim ve fiil ilişkisini esas alan Önler (2012, s. 708), “isim durumu ekleri” aracılığıyla fiilin isimle olan ilişkisinin belirlendiğini dile getirmiş ve bu eklerin ismi fiille göre konumlandığını, isimlerin üzerine geldiğini ve özellikle isimleri zarflaştırmaması gerektiğini belirtmiştir. Zarfların işleviyle durum kategorisi arasındaki farklar konusunda şu açıklamalara yer vermiştir:

Zarflar fiilin bildirdiği işi zaman, yer, durum, sayı ve hangi araçlarla yapıldığı gibi çeşitli yönlerden belirtirler. Zarflar ayrıca fiilin dışında sıfatları ve başka zarfları da nitelerler. Durum, bu nitelermelerin dışında adın fiille göre konumunu belirler. Ad durumları fiilin yaptığı işi belirtmezler, fiilin bildirdiği işin adla ilişkisini belirlerler. Buna göre ad durumu, *fiilin bildirdiği işin etkilediği, yöneldiği, bulunduğu ya da ayrıldığı adı gösterir*, şeklinde tanımlama yapılabilir. Ad, bu durumlara göre belirli morfemler alır ya da yalın olur (Önler, 2012, s. 708).

Bu açıklamaların devamında -CA, -ArI, -rA ve -n gibi ismi zarflaştırın morfemler için durum işlevinden söz edilemeyeceğinin altını çizen Önler (2012, s. 708), bu çerçevede yalın ve -A yönelme, -I belirtme, -DA bulunma ve -DAn ayrılma olmak üzere Türkçede beş çeşit isim durumu olduğunu dile getirmiştir. Buna göre, yalın durumdaki isimler, cümlede özne ve belirtisiz nesne görevini üstlenirken belirtme durumu belirtili nesne; yönelme, bulunma ve ayrılma durumları da dolaylı tümleş görevinde bulunmaktadır. Önler (2012, s. 706), bu konuda ayrıca söz konusu eklerin de her zaman isim durumu işlevinde görülmeyeceğini, kimi zaman da zarf yapma işlevinde olabileceğini dile getirmiş ve söz gelimi, -DAn ekinin “*Evden ayrıldı.*” örneğinde durum eki işlevinde olmasına karşılık “*Yağmurdan ıslandı.*” örneğinde zarf yapma işlevinde olduğunu belirtmiştir.

“İsim durumu” kategorisinin sınırlarıyla ilgili bir başka çalışmayı ortaya koyan Delice (2019, s. 51-52) ise Türkçede durum eki olarak gösterilen ek sayısının kaynaktan kaynağa değiştiğine dikkat çekmiş ve bu çok çeşitliliğin “isim durumu” kategorisinin anlambirimcilerinin tam olarak belirlenmemiş olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Bu bağlamda, Önler (2012, s.706-710) ile aslında birçok ortak noktaya temas etmiş olmakla birlikte konunun sınırlarını daha sistematik bir şekilde gösteren üç anlambirimcik belirlemiştir. İsim durumu kategorisinin ne olduğunu ve durum işlevli bir ekin diğer eklerden neye göre ayırt edilebileceğini gösteren bu üç anlambirimcik, ilgili çalışma doğrultusunda şöyle özetlenebilir:

Birincisi, bir isim durumu eki, eklendiği ismi yüklemle ilişkilendirmelidir. Söz gelimi, “*Öğretmen sınıfa girdi.*” örneğinde -A yönelme eki; “*Ayşe kapıyı açtı.*” cümlesinde ise -I belirtme eki, eklendiği sözcüklerle yüklem arasında bir bağlantı oluşturmuştur. Dolayısıyla, burada her iki ek de söz konusu anlambirimciği karşılamaktadır. Buna karşın, söz gelimi “[*Ağacın / dalı kırıldı.*” örneğinde -In/-nIn ilgi eki, “*ağaç*” sözcüğünü yükleme bağlamamıştır. Bunun yerine, iyelik ekiyle birlikte bir belirtili isim tamlaması oluşturmuştur. Dolayısıyla, bu noktada söz konusu ek, ilk iki örnekten farklı bir özellik sergilemektedir.

İkincisi, bir isim durumu eki, eklendiği sözcüğün isim olan türünü değiştirmemelidir. İsim durumu ekleri, isim türündeki sözcüklerin işletilmesini sağlayan eklerdir. Bundan dolayı sözcük, isim grubunda olduğu sürece isim durumu da söz konusu olabilir. Eğer sözcük ek aldıktan sonra sıfat veya zarf gibi başka bir sözcük türünün özelliklerini göstermeye başlamışsa burada artık “isim” olmadığı için “isim durumundan” da söz edilemez. Buna göre, söz gelimi “*Ayşe kapıyı açtı.*” örneğinde “*kapı*” sözcüğü, -I belirtme ekini aldıktan sonra da yine isim olma özelliğini

göstermektedir ve dolayısıyla söz konusu ek, burada bu anlambirimciği karşılamaktadır. Buna karşın, “*Onunla yıllarca görüşmedik.*” örneğinde -cA eki ismi zarfa dönüştürdüğü için “isim durumu eki” olmanın temel şartlarından birini sağlamamıştır. Benzer şekilde -DA eki, “*Balıklar denizde yaşar.*” örneğinde bulunma durumu eki olarak değerlendirilebilir; ancak, “*gözde öğrenci*” gibi bir örnekte ismi sığfa dönüştürmüşse “isim durumu” kategorisinin dışında bir işlev üstlenmiş olur.

Üçüncüsü, bir isim durumu eki, eklendiği sözcüğün cümle içinde ya dolaylı tümleç ya da belirtili nesne olmasını sağlar. Bu durum, ilk iki anlambirimciğe bağlı olarak ortaya çıkar. Yani, bir durum eki eklendiği ismi yükleme bağlıyorsa bu isim, cümlelerin öğelerinden birini oluşturacaktır. Bir ismin bir durum eki almış olarak yükleme bağlanabileceği görevler de ya dolaylı tümleç ya da belirtili nesne olabilir. Söz gelimi “*Ayşe kapıyı açtı.*” örneğinde “*kapıyı*” unsurunun belirtili nesne; “*Öğretmen sınıfa girdi.*” örneğinde ise “*sınıfa*” unsuru dolaylı tümleç görevindedir ve dolayısıyla, bu örneklerdeki -I belirtme ve -A yönelme eklerinin söz konusu anlambirimciği karşıladığı düşünülebilir. Buna karşın, “*Onunla yıllarca görüşmedik.*” örneğindeki “*yıllarca*” unsurunun zarf tümleci olması, -cA ekinin bu temel özelliği karşılamadığını göstermektedir. “[*Ağacın / dalı kırıldı.*” örneğinde ise “*ağacın*” şeklindeki unsurun bir cümle ögesi olmaması, -In/-nIn ilgi ekinin bir durum eki olmadığına işaret etmektedir.

İsmlere gelen tüm eklerle bu açıdan bakıldığında sadece -A yönelme, -I belirtme, -DA bulunma ve -DAn ayrılma eklerinin yukarıda sözü edilen üç anlambirimciğin üçünü de tek örnekte karşılayabildiği görülür. Bu eklerin kendi aralarında birtakım ortak özellikler göstererek diğer tüm eklerden ayrılıyor olması ise bunların belli bir gramer kategorisi oluşturduğu anlamına gelir. Bu kategori, “isim durumu” kategorisidir.

Buna göre, yukarıda sözü edilen üç anlambirimcik esas alınarak *ile* sözcüğünün -(y)LA biçimi değerlendirildiğinde bu sözcüğün çekim edatı ve bağlama edatı işlevlerini yansıtan “*Arabayla gittim.*” ve “*yazla kış*” şeklindeki iki tip örnek üzerinden şunlar ifade edilebilir: İlk olarak, durum eklerinin eklendiği ismi yükleme bağlaması gerekir. Bu birinci anlambirimciğin “*Arabayla gittim.*” örneğinde karşılanmış olduğu ifade edilebilir; ancak, “*yazla kış*” örneği bunun dışında kalmaktadır. İkincisi, durum eklerinin eklendiği ismin türünü değiştirmemesi gerekir. Bu anlambirimcik, “*Arabayla gittim.*” örneğinde “*arabayla*” ögesinin zarf olması sebebiyle görülmemektedir. “*yazla kış*” örneğinde ise “*yaz*” isminin “-(y)LA ekini” aldıktan sonra sözcük türünün ne olduğu, cümleden cümleye değişir. Üçüncüsü, durum eki alan

ismin cümlede dolaylı tümleç veya belirtili nesne görevinde olması gerekir. Bu anlambirimcik ise “*Arabayla gittim.*” örneğinde “*arabayla*” ögesinin zarf tümleci olması sebebiyle karşılanmamaktadır. “*yazla kış*” örneğindeki “*yazla*” unsuru ise herhangi bir cümle ögesi olma vasfını zaten göstermemektedir. Kısaca, *-(y)lA*’nın bir durum eki olarak tanımlanabilmesi için söz konusu üç anlambirimcikten üçünü de karşılaması gerekmektedir. Buna karşın, “*Arabayla gittim.*” örneğinde bunlardan sadece biri görülürken “*yazla kış*” örneğinde üçü de görülmemektedir.

Burada *-(y)lA*’nın vasıta durumu eki olduğu tezinin temel dayanaklarından biri olarak karşımıza çıkan eski *-(l)n* eki üzerinde de kısaca durmak gerekirse ilk olarak bu ekin de *yazın*, *kışın* vb. örneklerde eklendiği ismi zarfa dönüştürdüğü ve bu işleviyle aslında isim durumu eklerine özgü temel bir anlambirimciği karşılamadığı ifade edilebilir. “*yaz vakti*”, “*kış vakti*” gibi anlamlarla öne çıkan bu tür örnekler, anlamsal olarak “*yaz ile*”, “*kış ile*” gibi örneklerden tamamen ayrılmaktadır. Bu ek, sadece vasıta ifade edecek şekilde kullanıldığında *ile* edatıyla işlevsel bir benzerlik gösterebilir. Yani, “*bir ärig ok+un urdu. / (Prens Kül) bir eri ok ile vurdu.*” (Tekin, 2016, s. 110) örneğinde olduğu gibi “*okun / ok ile*” şeklinde anlamsal bir denkliğin olması gerekir. Bir ek ve bir edatın aynı anlamı verecek şekilde kullanılması ise aslında günümüzde de kimi ek ve edatlar arasında gözlenebilen bir durumdur. Söz gelimi, “*Kel başa şimşir tarak.*” örneğinde *-A* ekinin “*kel baş için*” anlamını verdiği ve dolayısıyla, *için* edatını karşıladığı görülür. *-DA* eki, “*Senin boyunda vardı.*” gibi bir örnekte “*senin boyun kadar*” anlamını verirken *-DAn* eki “*Bu parayı ticaretten kazandı.*” gibi bir örnekte “*ticaret ile*” anlamını vermektedir. Ek, burada işlevsel olarak edatı temsil etmekte ve bundan dolayı “*temsil eki*” (Delice, 2000, s. 232) olarak tanımlanabilecek bir işlev göstermektedir. Söz konusu örneklerle kıyaslandığında eski *-(l)n* eki de bir dönem *ile* (<*birle*) edatını temsil edecek şekilde kullanılmış olabilir. Bu ekin kullanımdan düşmüş olması hâlinde ise edatın *-kendisini* temsil eden ekin yerini almadan- kendi kategorisindeki varlığını sürdürmüş olması da muhtemel görünmektedir.

Konuyla ilgili diğer bir görüş olarak karşımıza çıkan “*-(y)lA*’nın ekleşmediği ve hâlâ edat düzeyinde olduğu” yönündeki tez üzerinde durmak gerekirse kanaatimizce bununla ilgili olarak *için* edatıyla ilgili değerlendirmeler de göz önünde bulundurulabilir. Bilindiği üzere, özellikle tarihî metinlerde *için* (<*içün* < *üçün*) edatı, kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılabilmektedir. Bu bitişik yazılış, “*devletiçün*” şeklinde olduğu gibi “*devletçün*” şeklinde baştaki ünlü gösterilmeden de

gerçekleşebilmektedir. Bu durumda geriye kalan *-çün* biçimi de yaygın bir şekilde *-çun/-çün* şeklinde kalınlık-incelik uyumuna bağlanarak okunmaktadır.

İşte buradaki *-çun/-çün* biçiminin kaynaklarda nasıl değerlendirildiğine bakıldığında *ile* edatıyla ilgili değerlendirmelerin aksine *için* edatının eklediği yönündeki değerlendirmelerin çok yaygın olmadığı görülür. Bu biçimi Gülensoy (1988, s. 85) ve Günşen (2000, s. 108) gibi bazı araştırmacılar, “sebepl gösterme eki” adı altında durum ekleri arasında göstermiş; Korkmaz (2007a, s. 182) ise *Gramer Terimleri Sözlüğü*’nde “sebepl gösterme eki: +çun/+çün” maddesine yer vermiştir. Bununla birlikte, Korkmaz (2007b, s. 267-325)’ın *Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi*’nde durum ekleri arasına böyle bir isim durumunu dâhil etmediği ve genellikle de birçok araştırmacı tarafından dâhil edilmemiş olduğu ifade edilmiştir. Bunun yerine, Türkçenin çeşitli tarihî dönem veya eserlerinin incelendiği muhtelif çalışmalarda Özmen (2001, s. 297), Gülsevin ve Boz (2010, s. 36), Yıldız ve Yalkın (2021, s. 35) gibi kimi araştırmacılar tarafından bitişik yazılan sözcükler arasında *içün* edatının yanında *-çun/-çün* biçimi de gösterilmiştir. Deny (2012, s. 537) ise bu konuda *için* edatını *ile* edatıyla kıyaslamış ve arada benzer bir yazım özelliğinin söz konusu olduğuna şu ifadelerle dikkat çekmiştir:

Bu edat *ile* edatıyla aynı biçimde ve aynı şartlar içinde (*çün* biçiminde) kısaltılmış olarak kullanılabilir; fakat şu fark ile bu kısaltış *ile*’den daha seyrekçe olur ve yalnız yazıya kısılı kalarak söylenişte bir tesiri olmaz (Şiirde ise ölçü zaruretlerine göre söylenişte tesir ettiği de olur).
Örn.: *seniñ için* (bazen şiirde *seniñçün*) (Deny, 2012, s. 537).

Kısaca, *ile* edatında gözlemlenen tablonun aksine, *içün* edatının *-çun/-çün* biçimi, daha çok bir yazım özelliği olarak yorumlanmış gibi görünmektedir. Buradan da söz konusu biçimin ön ünlüsünü yitirerek bitişik yazılan *için* edatı olarak kabul edildiği ve bu kabulün “sebepl gösteren isim durumu eki” değerlendirmesine göre daha baskın olduğu anlaşılmaktadır.

içün edatının *-çun/-çün* şeklini almış örnekleri, kanaatimizce de söz konusu edattan ayrı ve ek düzeyinde yeni bir biçimbirimi ortaya çıkarmamaktadır. Örneklere sözdizimsel açıdan bakıldığında “*devlet için*” ve “*devletçün*” örnekleri dizimsel bir eş değeriilik gösterirken bu örneklerdeki *içün* ve *-çün* unsurları arasında da dizisel bir eş değeriilik dikkat çekmektedir. Yani, her iki örnek de *[isim / edat]* yapısında bir öbek oluşturmakta; *içün* ve *-çün* unsurları da bu öbekteki edat unsurunu karşılayacak şekilde birbirinin yerini alabilmektedir. Bu da *-çun/-çün* biçiminin önceki sözcükle yine edat olarak bir araya geldiğini gösterir. Bu durum, “*Karacoğlan*”

veya “*Noldu*” gibi örneklerde bir önceki sözcüğe ulanan sözcüğün gramer kategorisinin değişmemesine de benzer. Dolayısıyla, “*devletçün*” gibi örneklerde sadece yazımla ilgili bir özellikten söz edilebilir. Bu yazım özelliği, dilin ses boyutunu ilgilendiren ancak biçim ve sözdizimi boyutunu etkilemeyen bir özelliktir.

Bu çerçevede *ile* sözcüğünün *-(y)LA* biçimini aldığı örneklerle tekrar bakıldığında bu örneklerde de benzer bir durumun geçerli olduğu düşünülebilir. Bilindiği üzere *ile* sözcüğü de tarihi metinlerde ayrı veya bitişik yazılabilmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak bitişik yazıldığında söz gelimi “*devletle*” şeklinde karşımıza çıkabilen bir örneğin “*devletle*” şeklinde de görülebiliyor olması, “*devletiçün*” ve “*devletçün*” örnekleriyle paralellik göstermektedir. Daha önemlisi, “*devlet için*” ve “*devletçün*” örneklerinde görülen dizimsel ve dizisel eş değerlilik, “*devlet ile*” ve “*devletle*” örneklerinde de gözlenmektedir. Yani, *-(y)LA* biçimi gerek sözdizimsel gerekse anlamsal bağlam içinde *ile* sözcüğünün yerini alabilmekte ve bu sözcükle aynı diziselliği göstermektedir. Bu da *-(y)LA* biçiminin her ne kadar ek gibi yazılmış olsa da *ile* sözcüğüyle hâlâ aynı düzeyde olduğunu gösterir. Bundan dolayı, “*devletle*” şeklindeki örneklerin “*devletçün*” şeklindeki örneklerle aynı bakış açısı doğrultusunda değerlendirilmesi, kanaatimizce daha uygundur. Yani, *-(y)LA* biçimi de edatın kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılabilmek özelliğine bağlı olarak ortaya çıkan ve dilin yalnızca ses boyutunu etkileyen bir yazım özelliği olarak görünmektedir.

Bu özelliğin *için* edatında gözlemlenen bitişik yazılabilmek özelliğinden tek farklı yanı, kullanım sıklığı olabilir. Yani, *için* edatının ön ünlüsünü yitirerek kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılmış örnekleri daha az ve özellikle günümüzde çok daha nadir görülürken *ile* edatının ön ünlüsünü yitirerek önceki sözcüğe bitişik yazılması, örneklerine son derece sık rastlanan bir durumdur.

Bu bakış açısı esas alındığında *ile* sözcüğü nasıl değerlendiriliyorsa *-(y)LA* biçiminin de aynı şekilde değerlendirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna göre, nasıl ki [*araba / ile*] örneği bir edat öbeğiysen [*araba / yla*] örneği de bir edat öbeğidir. [*araba / ile*] örneği nasıl [*isim / edat*] şeklinde iki unsurdan oluşuyorsa [*araba / yla*] örneği de isim ve edat olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. Benzer şekilde, [*yaz / ile/ kış*] örneği nasıl bir bağlama öbeğiysen [*yaz / la/ kış*] örneği de bir bağlama öbeğidir. “*yazla kış*” gibi bir örneğin bağlama öbeği olarak değerlendirilmesi zaten ihtilafli bir konu değildir; ancak, bu öbeğin kaç unsurlu olduğu konusunda iki değil üç unsurdan söz edilebilir. Yani, tıpkı [*yaz / ile/ kış*] öbeğinin [*isim / bağlaç / isim*] şeklinde üç unsurdan oluşması gibi [*yaz / la/ kış*] örneği de *-(y)LA* <*ile* bağlacıyla

birlikte üç unsurdan meydana gelmektedir. [*yaz /la/ kış*] örneğindeki *-(y)LA*'yı bağlaç olarak görmek, aynı zamanda [*yaz /ve/ kış*], [*yaz /veya/ kış*], [*/hem/ yaz /hem/ kış*] gibi diğer bağlama öbeklerinin hiçbiri bir ek vasıtasıyla oluşturulmazken “*yazla kış*” örneğinin neden bir ekle oluşturulduğu sorusuna da açıklık getirmektedir. Yani, böylece istisna gibi görünen bir durumun aslında istisna olmadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç

Durum ekleri, isimlerin üzerine gelerek bu isimleri -sözcük türünü değiştirmeden-cümle içinde yüklemle ilişkilendiren ve eklendiği isme belirtili nesne veya dolaylı tümleç görevlerini yükleyen eklerdir. Buna göre bir ek, eklendiği ismi sıfata veya zarfa dönüştürüyorsa artık ortada bir isim olmadığı için “isim durumu” işlevinden de söz edilemez. Aynı şekilde bir ek, eklendiği sözcüğü yükleme söz gelimi zarf tümleci olarak bağlıyorsa veya eklendiği sözcüğe bir cümle ögesi görevi yüklemiyorsa bu durumda da yine isim durumu işlevi ortaya çıkmaz. Bu çerçevede, *ile* sözcüğünün çekim edatı ve bağlama edatı olmak üzere iki ayrı işlevini yansıtan “*Arabayla gittim.*” ve “*yazla kış*” şeklindeki iki tip örnek üzerinden *-(y)LA*'nın bir durum eki olup olmadığı değerlendirildiğinde bu biçimin her iki örnekte de bir isim durumu işlevini karşılamaktan uzak olduğu görülmektedir. “*Arabayla gittim.*” örneğinde “*arabayla*” unsurunun sözcük türü bakımından zarf ve cümledeki görevi itibarıyla da zarf tümleci olması, buradaki *-(y)LA*'nın bir isim durumu eki olmadığına işaret eder. “*yazla kış*” örneğinde ise “*yazla*” unsurunun yükleme bağlanmaması, bir belirtili nesne veya dolaylı tümleç görevini üstlenmemiş olması ve “*yaz*” sözcüğünün bir isim olmasına karşılık “*yazla*” unsurunun isim olmayışı, *-(y)LA*'nın bu tip örneklerde de isim durumu kategorisindeki eklerin temel özelliklerini karşılamadığını gösterir.

-(y)LA'nın nasıl ve hangi kategoride değerlendirilebileceği konusunda *ile* ve *-(y)LA* unsurları arasındaki dizisel eş değerlilik dikkate alınabilir. “*Arabayla gittim.*” örneğinde *-(y)LA* unsuru, edat işlevindeki *ile* sözcüğüyle aynı diziselliği göstermektedir. Aynı şekilde, *-(y)LA*'nın “*yaz ile kış*” örneğinde bağlaç işlevindeki *ile* sözcüğünün yerini aynı sözdizimsel ve anlamsal bağlam içinde alabiliyor olması, bu biçimin her ne kadar ek gibi yazılsa da bu sözcükle hâlâ aynı düzeyde olduğunu gösterir. Bu, tıpkı *içün* edatının edat işlevini yitirmeden *-çun/-çün* şeklinde yazılabilesine benzer. *içün* ve *ile* sözcüklerinin ön ünlüsünü yitirerek önceki sözcüğe bitişik yazılabiliyor olması, bu sözcüklere özgü bir yazım özelliğidir. Bu yazım özelliğinin *için* ve *ile* sözcükleri üzerindeki etkisi, yalnızca ses boyutunda kalmakta ve meydana gelen ses olayı, dizisel bir fark oluşturmadığı için dilin biçim ve sözdizimi boyutunu etkilememektedir.

Bu çerçevede, “-(y)lA'nın *ile* edatının ekleşmesiyle ortaya çıkmış bir durum eki olduğu” tezi kaynaklarda her ne kadar hâkim bir görüş olarak öne çıksa da “bu biçimin bir ek değil bitişik yazılan *ile* sözcüğü olduğu” yönündeki alternatif tezin haklılık payı da göz önünde bulundurulmalıdır. Konuya bu ikinci açıdan bakıldığında *ile* sözcüğü ister ayrı ister bitişik yazılmış olsun, ortaya çıkan yapının değişmediği görülmektedir. Bu da tüm örnekleri hem biçimsel hem de sözdizimsel açıdan bütünlük içinde açıklayabilmeyi kolaylaştırmakta ve bu konudaki mevcut veya muhtemel tüm belirsizlikleri ortadan kaldırmaktadır.

Kaynakça

- Aktan, B. (2009). *Türkiye Türkçesinin Söz Dizimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Alan, N. (2022). Sözcük türünü değiştirmeyen biçimbirimler. E. Boz (Ed.). *Türkiye Türkçesi II Biçimbilgisi* içinde (s. 13-48). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Atabay, N., Özel, S. ve Kutluk, İ. (2003). *Sözcük Türleri*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Balyemez, S. (2018). *Dil Bilgisi Üzerine Açıklamalar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Bilgegil, K. (1964). *Eğitim Enstitüleri İçin Türkçe Dilbilgisi Edebiyat Bilgi ve Teorilerine Giriş*. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası.
- Bilgin, M. (2002). *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Boz, E. (2012). *Türkiye Türkçesi Biçimsel ve Anlamsal İşlevli Biçimbilgisi (Tasnif Denemesi)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Böler, T. (2019). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Buran, A. (1996). *Anadolu Ağzlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Delice, H. İ. (2000). Türk Dilinde İşlevsel Ek Tasnifi Denemesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 9, 221-235.
- Delice, H. İ. (2019). Türkçede Kaç İsim Durumu Vardır?. Y. Ulutürk Sakarya (Ed.). 6. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi (1 – 3 Kasım 2019 / Şanlıurfa) Bildiri Tam Metin Kitabı* içinde (s. 49-62). Ankara: Asos Yayınları.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2003). *Türk Dili El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Deny, J. (2012). *Türk Dil Bilgisi Modern Türk Dil Bilgisi Çalışmalarının Kapsamlı İlk Örneği*. (A. Benzer, Çev.). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.

- Ediskun, H. (1996). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ergin, M. (1998). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Baytak Basım.
- Gemalmaz, E. (1995). *Erzurum İli Ağzuları İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler (C. I)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gencan, T. N. (1975). *Dilbilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Gülensoy, T. (2010). *Türkçe El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağzuları (İnceleme, Metinler, Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülseren, C. (2000). *Malatya İli Ağzuları (İnceleme-Metinler-Sözlük ve Dizinler)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2011). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. ve Boz, E. (2010). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Günay, T. (2003). *Rize İli Ağzuları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günşen, A. (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağzuları (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İlhan, N. (2019). Türkçede Kelimelerin Ekleşmesiyle Ortaya Çıkan Ekler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 75, 149-162. Doi: 10.9761/JASSS8077.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karahan, L. (2006). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koç, N. (1990). *Yeni Dilbilgisi*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (2007a). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2007b). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Önler, Z. (2012). Türkiye Türkçesinde Ad Durumu Kategorisi. M. Yüceol Özezen ve H. Sezer (Haz.) *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri* içinde (s. 706-710). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Özkan, M. ve Sevinçli, V. (2011). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

- Özkan, A., Toker, M. ve Aşçı, U. D. (2016). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*. Konya: Palet Yayınları.
- Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Özmen, M. (2001). *Ahmed-i Dâ'î Divanı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2016). *Orhon Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dil bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual.
- Vural, H. & Böler, T. (2011). *Ses ve Şekil Bilgisi*. Ankara: Kesit Yayınları.
- Yıldız, O. ve Yalkın, A. O. (2021). *Tarihî Türk Lehçeleriyle Karşılaştırmalı Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Summary

In Turkish, the word “ile” appears as either a preposition or a conjunction depending on its word type. If it is a preposition, prepositional phrases occur in the [noun/preposition] structure, such as [araba / ile]. If it is a conjunction, a conjunction phrase is formed in the [noun / conjunction / noun] structure, such as [yaz / ile / kış]. The same examples can also be expressed as “arabayla” or “yazla kış” and in this case, the word “ile” takes the form -(y)LA. There are two different definitions in the sources about the -(y)LA form seen in such examples.

Accordingly, first of all, we come across a common thesis: After the old instrumental suffix -(I)n fell out of use, the preposition “ile” transformed into a suffix of the form -(y)LA and took its place. In this context, the -(y)LA suffix is generally called “instrumenta case suffix” and is considered among the noun case suffixes. Moreover, although not as widespread as this view, there is also another thesis: -(y)LA is not a suffix, it is the word “ile” written adjacent to the word before it, losing its front vowel. Syntactic evaluations may vary according to these two perspectives. Moreover, it should be noted that no matter how the form -(y)LA is defined, its connection with the preposition ile closely affects the current evaluations in every case.

In this study, it is aimed to draw attention to the same type of examples that are evaluated in different ways in line with different perspectives in Turkish grammars regarding the word “ile” and its form transformed into -(y)LA. In this context, prominent morphological and syntactic comments were compared. The approach that can be taken as a basis for evaluating these examples has been tried to be determined by questioning the noun case category and the equivalences in the syntagm and paradigm dimensions of the language. In this context, our results can be briefly explained as follows:

Noun case suffixes are suffixes that connect nouns to verb as an object or place complement. Nouns are still nouns after taking these suffixes. In other words, the suffixes in this category do not transform a noun in terms of word type. Accordingly, if a suffix transforms a noun into an adjective or adverb, there is no “noun case” since there is no longer a “noun”. Moreover, if an suffix connects the word to a predicate, for example as an adverbial complement, or if an suffix does not connect the word directly to a predicate, then the noun case function does not arise. In this context, when we look at an example such as “Arabayla gittim.”, we see that the element “arabayla” is connected to the predicative as adverb complement. This indicates that -(y)LA here is not a noun case suffix. When we look at the “yazla kış” type example, we see that the element “yazla” is an element of a word group and is not directly connected to a predicate. For this reason, -(y)LA in this example cannot be considered as a noun case suffix. In this case, it can be stated that the form -(y)LA does not have the basic characteristics of the suffixes in the nominal case category in both types of examples.

While searching for an answer to the question of which category *-(y)lA* is in, the paradigmatic equivalence between the word “*ile*” and the form *-(y)lA* can be taken into consideration. In an example such as “*Arabayla gittim.*” the form *-(y)lA* is in the same paradigm as the word “*ile*” in the prepositional function. This means that even though this form is written like a suffix, it is still in the same category as the word “*ile*”. Writing the word “*ile*” adjacent to the previous word without the first vowel is a spelling feature specific to these word. This spelling changes the word only phonologically. Since this change does not create a paradigmatic difference, there is no morphological and syntactic change.

In this context, although the dominant view in the sources is that *-(y)lA* is a case suffix, the alternative thesis which this form is not a suffix but the word “*ile*” written adjacent to the previous word, should also be taken into consideration. When we look at the issue from this second perspective, it can be seen that the grammatical structure of the examples does not change whether the word “*ile*” is written separately or adjacently. This makes it easier to explain all examples in integrity, both morphologically and syntactically. In addition, it eliminates all uncertainties that we may encounter in grammars.